

Анджапарідзе А. *

ГУМАНІТАРНИЙ ЧИННИК УКРАЇНСЬКО-ГРУЗИНСЬКОГО СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

The article spotlights humanitarian background of the strategic partnership between Ukraine and Georgia, special attention is paid to analysis of civilization's identity and Ukrainian-Georgian cultural cooperation.

У статті висвітлюються гуманітарні засади стратегічного партнерства між Україною й Грузією, окремої уваги надано аналізу цивілізаційної ідентичності й українсько-грузинського культурного співробітництва.

Гуманітарні відносини – в сфері духовного виробництва й культури, освіти й охорони здоров'я, соціального захисту населення й пенсійного забезпечення посідають особливе місце в багатогранній і розгалуженій структурі суспільних відносин. Тому стратегія побудови суспільства європейського типу неминуче пов'язана, з одного боку, з конституюванням *Людини* як вищої соціальної цінності, з іншого – з дедалі більш дієвою, цілеспрямованою і послідовною орієнтацією в політичній практиці на потреби конкретної людини. Це означає, що економічні, соціальні, політичні й будь-які інші перетворення в суспільстві та державі завжди й обов'язково повинні «замикатися» на людину, тобто остання з її потребами і прагненнями повинна бути кінцевою метою й основним критерієм оцінки дієвості й ефективності таких перетворень [1, с.2-3].

Отже, гуманітарні міждержавні відносини можуть бути окреслені в трьох основних формах репрезентації: в формі історико-культурної ідентифікації (вісь минулого), в формі цивілізаційного вибору (проект майбутнього) і, нарешті, в формі різних конкуруючих проєктів індивідуальної, особистісної і цивільної самоідентифікації (вісь актуального дійсного). І хоча дані форми репрезентації тісно взаємозалежні, методологічно доцільно на завершальній стадії аналізу не тільки чітко їх диференціювати, але хоча б частково конкретизувати в проблемно-тематичному ключі.

Причому розбіжності орієнтацій в аспектах історико-культурної, цивілізаційної й антропологічної само- і взаємоідентифікацій не є перешкодою для побудови нормальних, дружніх, добросусідських, цивілізованих відносин між двома державами й народами, що мають спільну культурну спадщину і досвід спільної історії. Навпаки, облік цих розбіжностей уможлиблює проведення наукового прогнозування і довгострокового стратегічного планування міжнародних гуманітарних відносин, ґрунтуючись не на емоціях і добрих побажаннях, а на об'єктивних тенденціях. Варто мати на увазі й те, що властивий для України й Грузії європейський цивілізаційний вибір розвитку вимагає перегляду патерналістської парадигми взаємозв'язків між державою й людиною, що дісталася цим країнам у спадщину від радянської доби.

Гуманітарна сфера як сфера реалізації гуманітарних відносин між людьми постає, насамперед, як плетиво суперечливих духовних інтересів людей. В стабільних суспільствах ця сфера має широкі можливості для саморегуляції, й роль держави в таких сус-

* аспірант кафедри країнознавства Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. В.П.Крижанівський

пільствах мінімізується. Однак у трансформаційному суспільстві (а Україна й Грузія належать саме до таких) ситуація постійно змінюється, причому, не завжди на краще. В ньому виникають нові або радикально змінюються існуючі соціальні групи, інститути, відносини, мотиви, оцінки тощо. Змінюється їхня участь у регуляції суспільних відносин, як і роль держави.

Але попри істотне значення гуманітарних зв'язків і співробітництва для зміцнення стратегічного міждержавного партнерства України й Грузії, зазначена проблематика досі належним чином не проаналізована у вітчизняній і зарубіжній політичній літературі. Причому, як не дивно, але чільне місце у вивченні двосторонніх гуманітарних відносин України та Грузії належить російським вченим, які за спрямованістю аналізу можуть бути поділені на дві підгрупи:

- до першої належать представники так званих національно-патріотичних кіл, які в теоретичній площині намагаються повернути у науковий обіг геополітичні ідеї імперської й радянської доби, де Україна та Грузія розглядаються, по суті, як складові Російської держави. Так, В.Мухін категорично заперечує тезу про саму можливість самостійного розвитку української та грузинської культур, які повинні слідувати виключно у фарватері російської зовнішньополітичної стратегії [2];

- до другої слід віднести представників російської науки, що намагаються розглядати модель двосторонніх стосунків України і Грузії крізь призму російських державних інтересів. Зокрема, С.Рогов, аналізуючи основні напрямки майбутньої зовнішньої політики Росії, прагне ствердити тезу про те, що саме Росія є провідником цивілізаційних перспектив на пострадянському просторі. У цьому зв'язку наголошується, що Україна та Грузія а-пріорі входять до так званого «життєвого простору» Російської Федерації, що зумовлює неможливість підтримки останньою прагнень України та Грузії до інтеграції з Північноатлантичним Альянсом та Європейськими Союзом [3].

Переважає ж більшість українських і грузинських науковців концентрують свої зусилля на формуванні соціально-культурних передумов політичного й економічного співробітництва між обома народами (державами) в історичному контексті [4-7]. Але ця безперечна теза, на нашу думку, вимагає окремого аналізу й, принаймні загальної, характеристики гуманітарних аспектів двостороннього партнерства.

Дійсно, на перший погляд так склалось, що з проголошенням державної незалежності й початком розбудови української та грузинської національних держав більшість соціальних інститутів залишилась успадкованими від попереднього радянського суспільства, й завдання, котре постало перед новою незалежною владою, полягало у визначенні шляхів оптимальної трансформації наявної соціальної структури відповідно до нових історичних завдань і перспектив. До сьогодні в Україні й Грузії держава більш-менш жорстко регламентує практично всі суспільні процеси. Для цього вона повинна рахуватися з логікою і нормативністю тих соціальних інститутів, що вона охоплює як свої складові – центральні чи периферійні.

Іншими словами, гуманітарні відносини можуть стабільно розвиватись лише тоді, коли цей процес підтримується належним чином державною політикою, а державна політика може бути успішною, якщо вона формуватиметься на демократичних засадах. Більше того, на нашу думку, специфіка гуманітарних відносин і гуманітарної сфери полягає в тому, що на відміну від інших сфер суспільного життя та інших суспільних відносин, гуманітарні не можуть регулюватися в інший спосіб навіть тимчасово: втрата внутрішньої духовної свободи відразу веде до загибелі творчого духу. Не випадково, навіть у тоталітарних суспільствах гуманітарна сфера завжди залишалася сферою свободи і була джерелом політичної творчості.

Між незалежними Україною та Грузією в культурно-гуманітарній галузі історично склалися плідні й тісні зв'язки, що продовжують активно розвиватися на сучасному етапі. Протягом усього періоду формування стратегічного партнерства Київ і Тбілісі напрацювали всебічну договірно-правову базу, яка дозволяє зміцнювати українсько-грузинське співробітництво в гуманітарній сфері. Серед базових двосторонніх угод варто вказати такі:

- Договір між Урядом України і Урядом Республіки Грузія про культурне співробітництво від 13 квітня 1993 р.;
- Угода між Міністерством у справах молоді і спорту України і Спортивним комітетом у справах молоді і спорту Республіки Грузія про співробітництво в галузі спорту від 13 квітня 1993 р.;
- Угода між Урядом України та Урядом Республіки Грузія про співробітництво в галузі охорони здоров'я від 13 квітня 1993 р.;
- Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво в галузі освіти від 31 серпня 1996 р.;
- Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво в галузі молодіжної політики від 5 листопада 1996 р.;
- Угода між Державним комітетом з питань туризму України і Комітетом з питань туризму Республіки Грузія про співробітництво в галузі туризму від 28 жовтня 1997 р.;
- Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво у галузі атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації від 7 листопада 1997 р.;
- Угода між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою Владою Грузії про безвізові поїздки громадян від 18 липня 1999 р.;
- Угода про співробітництво між Державним комітетом архівів України та Архівним державним департаментом Грузії від 22 лютого 2001 р.;
- Угода між Кабінетом міністрів України і Виконавчою владою Грузії про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені (науково-педагогічні) звання від 17 липня 2002 р.;
- Угода між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Грузії про підготовку дипломатичних працівників від 4 квітня 2004 р.;
- Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством праці та соціальної політики України та Міністерством праці, охорони здоров'я та соціального захисту Грузії у сфері праці та соціального забезпечення від 1 березня 2007 р.

Така багата договірно-правова база між Україною та Грузією дозволяє плідно і всебічно розвивати двостороннє співробітництво практично в усіх гуманітарних сферах. Слід особливо виокремити активну співпрацю країн в галузі освіти. Успішно встановлюються і відновлюються прямі науково-освітні зв'язки між провідними університетами двох держав, підписуються взаємовигідні договори про співробітництво між вищими навчальними закладами.

У відповідності з Державною програмою співпраці із закордонними українцями, понад 150 грузинських юнаків і дівчат – етнічних українців безкоштовно отримали вищу освіту у вищих навчальних закладах України. За цією ж програмою тільки у 2008 р. до українських ВНЗ зараховано тридцять п'ять громадян Грузії українського походження.

За даними останнього загальносоюзного перепису 1989 р., тоді в Грузинській РСР проживало 52,4 тис. українців, що становило 1 % населення республіки. Згідно ж із грузинським переписом 2002 р., кількість українців становить лише 7 тис., або 0,2 %. Водночас, за даними Асоціації українців – мешканців Грузії, на сьогодні в країні проживає приблизно 26 тис. українців. Географія української діаспори склалась історично, і розселення українців у регіонах не є рівномірним. Найбільше їх зосереджено в Тбілісі – 16,1

тис., або майже третина українського населення Грузії; в Абхазії – 9 тис., Аджарії – 6,9 тис. У містах, крім Тбілісі, найбільше українців проживало в Сухумі – 2 тис., Батумі – близько 3 тис., Кутаїсі – 1 тис., Поті – 1,7 тис. Більше половини українців Грузії (53,4 %) вважає українську мову рідною, в т.ч. в Абхазії -57,6 %, в Аджарії – 55,3 %, в Тбілісі – 42,6% [8, с.14].

Нині на території Грузії створено 18 осередків української діаспори. Лише в 2000 р. почали повноцінно функціонувати українські товариства в містах Тетріцкаро, Гардабані, Сагаредже, Дедоплісцкаро, Толаві та Мцхета, а в 2002 р. – в м. Болнісі. З 2001 р. активно діє друга за чисельністю громада українців Грузії в Кутаїсі, найбільше українських об'єднань організовано в Тбілісі – 4. В Україні ж нині проживає понад півмільйона грузинів, не менше й тих, у кого хтось із батьків грузин. Серед них багато вчених, бізнесменів, економістів, які роблять суттєвий внесок у розвиток України.

Ще з 1940-х рр. у Тбіліському державному університеті поет і вчений М.Кинцурашвілі, що пройшов українську школу й був відомий під псевдонімом «Іасамані», почав читати курс історії української літератури. А фундатор українського сходознавства, академік А.Кримський писав тоді: «Життя владно висуває питання про заснування в Київському державному університеті ім. Т.Г.Шевченка кафедри грузинознавства. Така кафедра надасть велику допомогу існуючій в університеті кафедрі історії народів СРСР. Це тим більш своєчасно зараз, у зв'язку з відкриттям Грузинської академії наук і передбачуваною організацією кафедри української літератури при Тбіліському університеті». Проте початок Великої Вітчизняної війни й трагічна особиста доля академіка стали на заваді реалізації цього перспективного задуму.

Вже в 1950-60-ті рр. курс історії української літератури в Тбіліському державному університеті читали філологи Т.Буачидзе, О.Лордкіпанідзе, О.Баканідзе. Невдовзі подібний курс почали викладати і в Тбіліському педагогічному інституті ім. О.С.Пушкіна. Крім основного курсу історії української літератури, в Тбіліському університеті нині викладається спецкурс грузинсько-українських зв'язків у бакалаврів і поглиблений курс грузинсько-українських культурних взаємозв'язків у магістратурі. Таку ж давню історію має курс української мови, який до сьогодні проводить професор Л.Хатіашвілі, що пройшла добру українську школу. Принагідно зауважимо, що українська мова в Тбіліському університеті внесена до списку обов'язкових іноземних мов при складанні кандидатських іспитів.

Викладання української мови та літератури на належному рівні та їхня популяризація вимагали відповідних кадрів, задля чого Тбіліський університет ініціював у 1960-ті рр. обмін студентами з Київським державним університетом ім. Т.Г.Шевченка. До Києва було спрямовано студентів – Реваза Хведелідзе, Нурі Вердзадзе, Амірана Асанідзе, Рауля Чилачаву, Джабу Асатіані. А з Києва до Тбілісі прибули Людмила Грицик, Григорій Халимоненко, Світлана Жолоб. Обмін виявився вельми успішним, було підготовлено грузинських українологів та українських картвеологів. Кандидатський ступінь отримали Л.Грицик, Г.Халимоненко, Р.Чилачава, Р.Хведелідзе, Н.Вердзадзе; згодом докторські дисертації захистили Л.Грицик, Г.Халимоненко, Н.Вердзадзе, Р.Чилачава.

Наразі всі вони плідно працюють на українсько-грузинське стратегічне партнерство в гуманітарній сфері: Р.Хведелідзе викладає в Тбілісі курс української літератури, керує дипломними роботами; Н.Вердзадзе працює ректором Батумського університету, читає лекції з історії розвитку грузинсько-українських взаємозв'язків; Д.Асатіані й А.Асанідзе – письменники, перекладають із української мови. Л.Грицик і Г.Халимоненко є професорами Київського університету та викладають курс грузинської мови й літератури [9].

У Тбіліському державному університеті грузинська молодь вивчає українську мову і літературу (в 2006 р. було відкрито кафедру української філології та літератури), а в Ки-

ївському національному університеті імені Тараса Шевченка – картвелологію, грузинську мову і літературу. Понад 80 грузинських юнаків і дівчат навчається нині у різних вищих навчальних закладах України. Наукова рада гуманітарних факультетів Тбіліського державного університету ім. І.Джавахішвілі ухвалила рішення про створення на своїй базі Інституту україністики. Він готує фахівців за міжнародними магістерськими програмами і планує активно залучати до викладання українознавчих дисциплін провідних українських науковців. Ініціатор створення Інституту україністики – професор, голова Товариства українсько-грузинської дружби О.Баканідзе успішно здійснив презентацію двомовних книжок віршів Л.Українки та Т.Шевченка, перекладених ним на грузинську мову.

У 1992 р. на базі клубу «Україна» (створений у 1970 р.) і кафедри національних літератур, літературних взаємозв'язків і перекладу Тбіліського державного університету (заснована в 1975 р.) сформувалась асоціація «Грузія – Україна», завданням якої було продовження вивчення грузинсько-українських літературних зв'язків, їхнє розширення й зміцнення у всіх сферах. Асоціація поставила перед собою широкі навчально-педагогічні, науково-дослідні проблеми для здійснення свого основного завдання – подальше зміцнення та розширення реальних, більш близьких зв'язків з Україною. Асоціація намагається сприяти зближенню Грузії й України, розвитку і зміцненню дружби, взаємоповаги і співробітництва [5, с.318].

В Київському національному університеті імені Тараса Шевченка викладання східних мов як основної спеціальності розпочалося в 1990 р. на кафедрі східної філології факультету іноземної філології. У 1995 р. було створено відділення східної філології на правах факультету (завідувач відділення, одночасно завідувач кафедри тюркології до 2002 р. – професор Г.І.Халимоненко), що готувало філологів-викладачів та перекладачів з грузинської (з 1998 р.), арабської, гінді, китайської, індонезійської, корейської, перської, турецької та японської мов). Після утворення 12 листопада 2001 р. Інституту філології, шляхом злиття факультетів філологічного й іноземної філології з відділенням сходознавства, кафедру тюркології очолив доцент В.М.Підвойний.

За зміцнення грузинських і українських стосунків, а також за успіхи, досягнуті в дослідженні й популяризації грузинської культури, вчена рада Тбіліського державного університету 14 березня 1994 р. обрала почесним доктором професора Київського університету, директора Інституту українознавства академіка П.Кононенка. Він і Л.Грицик відзначені почесною нагородою Тбіліського державного університету – медаллю Іване Джавахішвілі.

Бажання встановити дружні зв'язки виявляють не лише вищі учбові заклади, але й середні школи двох держав-партнерів. Так, керівництво Схвіторської (с. Схвіторі, Сачхерського району) середньої школи ім. Т.Шевченка стало ініціатором встановлення освітніх зв'язків та підписання відповідного договору з Канівською середньою школою ім. А.Церетелі. Тбіліська публічна школа № 41 ім. М.Грушевського, що почала свою діяльність у вересні 1999 р., уклала чотири угоди про співробітництво з середніми школами України та колегіумом Києво-Могилянської Академії. Оскільки кожного року успішно проводився набір до її першого класу, невдовзі публічна школа була реорганізована в Першу українську гімназію – єдину на теренах СНД.

Склад її педагогічного колективу формується із представників української діаспори. На сьогодні гімназія має 11 класів, в яких навчається понад 180 учнів, навчання в ній здійснюється українською та грузинською мовами. Згаданий навчальний заклад є не лише освітньою, а й культурно-просвітницькою базою українства Грузії, де створені осередки української діаспори: міжнародний український центр дружби і культури «Світлиця», який

об'єднує творчу спілку українських вчителів «Освітняни», суботню школу «Рідна мова», Студію театрального мистецтва, вокальний ансамбль «Лілея» тощо.

Водночас, українські громади здійснюють роботу із задоволення освітніх потреб українців не тільки в Тбілісі, але й в західній частині Грузії. Так в червні 2005 р. в місті Батумі за ініціативою культурно-просвітницької організації «Золоте Руно», відкрилася українська недільна школа ім. І.П.Котляревського, а в м. Поті у 2006 р. та ж культурно-просвітницька організація започаткувала українську недільну школу ім. Т.Шевченка.

Слід виділити також Міжнародну культурно-благодійну та науково просвітню спілку української громади Грузії «Дніпро», яка активно займається науково-дослідною роботою щодо історії українсько-грузинських відносин, відкриття маловідомих сторінок двосторонніх взаємин, популяризації України в Грузії. Зазначена організація активно працює в регіонах Грузії, реалізуючи проекти щодо вшанування пам'ятних місць, пов'язаних з перебуванням видатних українців в Грузії. «Дніпро» має сталі зв'язки з керівниками духовенства Грузинської православної церкви, місцевими органами влади Грузії.

На основі Договору між Урядом України і Урядом Республіки Грузія про культурне співробітництво 1993 р., цілої низки інших двосторонніх угод регулярно проводяться заходи, покликані зміцнювати стратегічне партнерство на гуманітарному рівні. Наприклад, у рамках Днів культури України в Грузії в червні 2003 р. в тбіліському Міжнародному центрі мистецтв експонувалася виставка декоративно-прикладного мистецтва і фотографії, в Тбіліській державній консерваторії імені Вано Сараджішвілі відбувся великий концерт майстрів мистецтв України, а мешканці Тбілісі й Батумі мали можливість ознайомитися з творчістю студентів-художників Київської дитячої академії.

У квітні наступного року в Тбілісі й Кутаїсі за підтримки Посольства України в Грузії відбулися концерти піаністів, лауреатів конкурсу імені В.Горовіца. З 17 липня по 4 вересня 2004 р. грузинський вокально-інструментальний ансамбль «Імеді» брав участь у 4-му Міжнародному дитячому фестивалі «Змінимо світ на краще!», який проходив у Міжнародному дитячому центрі «Артек» під егідою Міністерства України у справах сім'ї та молоді й Всеукраїнського благодійного Фонду Надії та Добра за сприяння Адміністрації Президента України і МЗС України [10].

Зміцненню дружніх українсько-грузинських відносин сприяло проведення 20 жовтня 2004 р. в м. Сурамі під патронажем представника Президента Грузії в регіоні Шіда Картлі традиційного свята «Лесіоба», присвяченого пам'яті нашої великої землячки Лесі Українки [11]. У Тбіліському державному університеті ім. І.Джавахішвілі пройшли урочисті збори, присвячені 100-річчю від дня народження великого українського поета й науковця Миколи Бажана. З нагоди його ювілею за підтримки посольства університетський клуб «Україна» видав двомовну збірку поезій поета, а також третій том книги «Українська література» грузинською мовою, один із розділів якої присвячений життєвому та творчому шляху М.Бажана.

А 25 березня 2005 р. В.Ющенко та М.Саакашвілі відкрили «Рік Грузії в Україні». На святковому концерті в київській Національній опері глави держав наголошували на глибоких культурних та історичних зв'язках, що еднають український та грузинський народи. У своєму вітальному слові Президент України щиро подякував грузинському колезі за «високий рівень двосторонніх відносин, які існують між нашими країнами», ці відносини «завжди були дружніми і надзвичайно теплими». При цьому В.Ющенко наголосив, що «Україна та Грузія можуть мати набагато раціональніші плани співробітництва» [12].

Президент України повідомив, що під час зустрічі сторони торкнулись широкого кола питань в економічній та політичній сферах. За його словами, однією з тем зустрічі були «спільні європейські устремління обох народів». В.Ющенко підкреслив, що й українці, і грузини прагнуть бути європейськими народами і бути вільними, обидва ці народи боро-

лися за свої цінності на площах, назви яких, власне, й вказували на згадані цінності – Майдан Незалежності в Києві і Площа Свободи в Тбілісі. В.Ющенко подякував М.Саакашвілі за досягнуту домовленість відкрити в Тбілісі Український дім і українську бібліотеку, і за особисту підтримку української школи в грузинській столиці.

М.Саакашвілі, зі свого боку, наголосив на тому, що його уряд на третину складається з випускників українських вузів, тому закономірно, що «Україна і Грузія сповідують спільні демократичні цінності і висловлюються за євроатлантичну інтеграцію». «Для нас Україна не тільки друг, не тільки партнер, але і шанс для входження до Європи», – зауважив Президент Грузії.

Рік Грузії в Україні відкрився гастролями всесвітньо відомого театру імені Шота Руставелі під керівництвом режисера Р.Стуруа. Ім'я цього режисера асоціюється насамперед із геніальним трактуванням п'єси Вільяма Шекспіра, тому не дивно, що до Києва Р.Стуруа привіз «Гамлета». До речі, це вже четверте звернення режисера до даної п'єси, одна з таких робіт включена Міжнародним Шекспірівським співтовариством до десятки кращих постановок шекспірівського репертуару за останні півстоліття. Друга вистава, яку грузинський театр показав у Києві, – «Стікс» – присвячена «помаранчевій революції». Як підкреслив режисер, у Києві відбулась прем'єра – грузинський глядач ще не бачив цієї вистави [13]. У квітні 2005 р. також пройшли гастролі Грузинського національного балету. Закордонна преса охрестила цю трупку «восьмим чудом світу»: понад 200 турне, 1700 міст, 88 країн і 50 мільйонів глядачів – такі їхні заслуги.

Окрім цього, на рік Грузії в Україні було заплановано й реалізовано: приїзд російського драматичного театру ім. О.Гриб'єдова із Тбілісі, так званого «Вільного театру», і драматичного з Горі; фестиваль грузинського кіно; видання українською мовою грузинських авторів; творчі вечори поезії; виставки робіт грузинських художників (зокрема відомого Ніко Піросмані). І це далеко не все. Проте всі подібні заходи, як правило є традиційними для будь-якого «культурного» року, а ось чим виділилась Грузія, так це автопробігом «Україна – Грузія» та Фестивалем вина.

А 12 січня 2006 р. в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського в рамках Року Грузії в Україні відбувся науково-просвітницький та інформаційний захід, організований спільно з Посольством Грузії в Україні. Згідно програми акції був проведений круглий стіл «Україна – Грузія: історико-культурні взаємозв'язки», в якому взяли участь провідні вчені та молоді дослідники України. У доповідях та повідомленнях було розглянуто теми: «кольорові революції» 2000-х рр. (заступник директора Інституту історії України НАН України С.Кульчицький); Леся Українка і Грузія (зав. відділом Музею Лесі Українки І.Щукіна); Михайло Грушевський і Тифліс (зав. Історико-меморіальним музеєм Михайла Грушевського С.Панькова); археологічні симпозиуми в Грузії (зав. відділом античної археології Інституту археології НАН України С.Крижицький) та ін.

Під час урочистого відкриття книжково-інформаційної виставки «Україна – Грузія: історико-культурні взаємозв'язки» перед присутніми виступили Надзвичайний і Повноважний Посол Грузії в Україні Г.Катамадзе; Надзвичайний і Повноважний Посол України в Республіці Латвія Р.Чілачава, директор Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, академік НАН України Мирослав Попович; директор Українського державного науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, д-р іст. наук І.Матяш та ін. Відбулися презентації творчого доробку останніх років Р.Чілачави; члена Національної Спілки художників України, поетеси Е.Кшуташвілі та книги Д.Токашвілі «У каменя прихистку»; монографії С.Кульчицького «Помаранчева революція».

На закриття року Грузії в Україні до Києва 4 квітня 2006 р. прибув міністр закордонних справ Грузії Г.Бежуашвілі, а 23 червня задля активізації й поглиблення українсько-грузинського партнерства в економічній, соціальній та гуманітарній сферах В.Ющенко

підписав Указ № 565/2006 «Про проведення Року України в Грузії». Урочиста церемонія його відкриття відбулася 28 вересня 2006 р. в Тбіліському державному театрі опери і балету ім. З.Паліашвілі за участю чисельної української делегації на чолі з міністром культури і туризму України І.Ліховим, до неї входив також заступник міністра закордонних справ України В.Хандогій.

Українські гості зустрілися з керівниками держави та представниками української громади Грузії, відвідали унікальні архітектурно-історичні пам'ятки в регіоні Квемо Картлі та у древній столиці Грузії – Мцхеті. У рамках святкування відкриття Року України в Грузії відбувся великий концерт за участю українських митців. Концертна програма передбачала також виступи солістів Національної опери України у супроводі оркестру тбіліської опери, диригент – учень славетного грузинського диригента В.Жорданії, лауреат однойменного конкурсу Ю.Янко.

Культурна програма Року України в Грузії також включала виставку народного художника України Л.Мешкової «О Грузія! Ти сестра моя!» (кераміка, фотографія); тиждень українського кіно в Грузії з одночасним проведенням виставки «100 малюнків Олександра Довженка»; проведення круглого столу на тему: «Сучасне кіномистецтво: погляд у майбутнє»; круглий стіл «Українсько-грузинські літературні зв'язки», візит делегації українських письменників; концерти вокальних і танцювальних ансамблів з регіонів України в містах-побратимах, виставка робіт М.Примаченко «Українське примітивне мистецтво».

Символом нерозривного духовного зв'язку двох народів стало відкриття пам'ятників Тарасу Шевченку в Тбілісі (березень 2007 р.) та Шота Руставелі в Києві (червень). Поглибленню дружніх українсько-грузинських відносин, безумовно, стало й відкриття пам'ятника Лесі Українки в столиці Кахетії – Телаві. З великим захопленням громадянська Грузії та українська діаспора сприйняли та оцінили проведення Днів Києва в Тбілісі, Житомирської області - в Кутаїсі, Одещини - в Аджарії.

Відкриття пам'ятника Великому Кобзарю було приурочене до офіційного візиту Президента України В.Ющенка 1-2 березня 2007 р. Окрім двосторонніх відносин на міждержавному рівні, сторони тоді порушили питання важливості співпраці в гуманітарній сфері. Президент України відзначив, що в ході зустрічі з грузинським колегою вони приділили значну увагу темі розвитку культурних проектів, спрямованих на поглиблення діалогу двох народів (йшлося зокрема про можливість навчання грузинських студентів у вузах України). В.Ющенко висловив сподівання, що успішне проведення Року України в Грузії в 2007 р. також сприятиме подальшому зміцненню зв'язків та співробітництва двох країн у різних сферах. А в розмові з Головою Парламенту Грузії Н.Бурджанадзе Глава Української держави подякував грузинській владі за сприяння у вирішенні питання виділення нового приміщення для українсько-грузинської школи ім. М.Грушевського у Тбілісі. На переконання Президента України, цей крок відіграє важливу роль у забезпеченні потреб української громади Грузії [15].

В рамках Року України в Грузії в Батумі 25-29 серпня 2007 р. відбулися заходи, організовані Міністерством культури і туризму України та Міністерством культури, охорони пам'яток та спорту Грузії. Українську офіційну делегацію очолила заступник міністра культури і туризму О.Бенч, до складу творчої делегації увійшли народний артист України, керівник ансамблю «Київські солісти» Б.Которович, голова Спілки кінематографістів України Б.Савченко, художній керівник етно-хаус-групи «ДахаБраха» В.Троїцький, художній керівник та балетмейстер театру сучасної хореографії «Сузір'я Аніко», заслужена артистка України, професор А.Рехвіашвілі, директор найстарішого київського кінотеатру «Жовтень» Л.Горделадзе, народний артист України В.Ілашук.

Під час візиту пройшли зустрічі української офіційної делегації в міністерстві освіти, культури та спорту Аджарії та в мерії Батумі, де обговорювалися перспективи українсько-грузинських культурних відносин, зокрема, питання організації в Україні гастролей Батумського державного драматичного театру ім. Іллі Чавчавадзе. В Батумі, як зазначалося вище, проживає досить велика українська громада, що проводить активну роботу зі збереження рідної культури та мови. Урочисте відкриття заходів, які були приурочені до Дня Незалежності України, відбулося у приміщенні Батумського державного драматичного театру. На церемонії були присутні О.Бенч, міністр культури, спорту та охорони пам'яток Грузії Г.Габашвілі, міністр освіти, культури та спорту Аджарії А.Чекваїдзе, в.о. мера Батумі Р.Чхаїдзе. Українські митці провели з грузинськими колегами «круглий стіл», присвячений питанню розвитку українсько-грузинських культурних відносин [15].

Відомо, що дедалі більший інтерес сторони виявляють щодо активізації українсько-грузинських контактів у галузі спорту, оскільки в результаті співпраці посольства з Федерацією регбі Грузії, а також Посольством Франції в Грузії, у червні 2004 р. збірна України була учасницею Тбіліського міжнародного турніру з цього виду спорту. Зі свого боку, в травні 2004 року тбіліське «Динамо» взяло участь у футбольному турнірі, присвяченому пам'яті видатного українського тренера В.Лобановського. Керівництво Федерації футболу Грузії висловило свою підтримку кандидатури України на проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 р. Важливим напрямком спільної діяльності є активізація туристичного обміну шляхом розвитку видів туризму, які користуються попитом в обох державах, зокрема, пізнавальний, спортивно-оздоровчий, лікувальний, молодіжний, круїзів по Дніпру і Чорному морі.

Таким чином, необхідність розвитку гуманітарних відносин – очевидна, оскільки сьогодні більшість міжнародних відносин починають актуалізуватися в рамках орієнтації на громадян, «кінцевого споживача» політичного продукту, що створюється в рамках міжнародних відносин.

Україна й Грузія мають значні перспективи в розвитку гуманітарних відносин, оскільки їхні культурні зв'язки постають частиною складного соціального та геополітичного феномену з історичним корінням та власними суперечностями. Чорноморський регіон, де знаходяться обидві держави, не лише мінливий геополітичний простір, де розквітла матеріальна цивілізація на основі демократичних принципів, а й сукупність ідей та цінностей, яскравих національних та місцевих культур, які утворюють чорноморську цивілізацію як складову європейської цивілізації.

Прагнення України й Грузії до стратегічного партнерства та євроатлантичної інтеграції знайшло свій вираз як на політико-дипломатичному й безпековому рівнях, в економічних контактах, так і в культурних зв'язках завдяки посиленню чинника національної самосвідомості в обох державах після якісних змін політичних режимів унаслідок «революції троянд» та «помаранчевої революції». Нині національні культури України та Грузії наполегливо шукають не лише підтвердження свого місця в культурній системі Європи, а й ідентифікації із «західними» культурними цінностями, і, відповідно, нових можливостей для інтеграції в усіх сферах.

Джерела

1. Михальченко М. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. – Дрогобич – Київ: ВФ «Відродження», 2004. – 488 с.
2. Мухин В. Захват маяков в Крыму стал острым гарниром к газовому спору // Независимая газета. – 2006, 16 января.
3. Рогов С. Контуры новой российской стратегии (Тезисы доклада Института США и Канады РАН) // НГ-сценарии. - 1998. - № 3. – С.3-10.

4. Богомолов І. Шевченко і грузинська періодика // Хроніка - 2000. Вип. 47-48. – К., 2002. – С.183-190.
5. Вдовенко С. Сучасні аспекти розвитку українсько-грузинського співробітництва в галузі культури і мистецтва // Вісник Української академії державного управління. – 2002. – № 4. – С. 316-320.
6. Каландадзе Ц. Грузини в державній історії України // Хроніка - 2000. Вип. 43: Україна - Грузія. – К., 2001. - С.122-163.
7. Пайчадзе Г. До історії грузинсько-українських зв'язків у XVIII столітті // Хроніка - 2000. Вип.44. – К., 2001. - С.142-163.
8. Слис М. Україна й Грузія – друзі назавжди // Політика і час. – 2005. - № 2. – С.3-15.
9. Лавров Л. До питання про українсько-кавказькі культурні зв'язки // Хроніка – 2000. Вип. 49. – К., 2005. – С. 127-134.
10. Урядовий кур'єр. – 2005, 21 квітня.
11. Жлуктенко В. На захист плюралізму: громадські діячі застерігають Саакашвілі від авторитаризму // День. – 2004, 22 жовтня.
12. Солодкий С. Президентський тандем // День. – 2005, 26 березня.
13. Бизнес. – 2005, 18 апреля.
14. Ющенко й Саакашвілі: «є тільки досягнення» // День. – 2007, 3 березня.
15. День. – 2007, 29 серпня.